C/2025/110

10.1.2025

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru**

# Nakládání s radioaktivním odpadem: pohled občanské společnosti

**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

**TEN/842**

(C/2025/110)

Zpravodajka: **Alena MASTANTUONO**

Spoluzpravodaj: **Christophe QUAREZ**



| | |
|---|---|
| Poradkyně | Meritxell MARTELL LAMOLLA (pro zpravodajku) |
| Rozhodnutí plenárního shromáždění | 31. 5. 2024 |
| Právní základ | čl. 52 odst. 2 jednacího řádu |
| Odpovědná sekce | Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost |
| Přijato v sekci | 26. 9. 2024 |
| Přijato na plenárním zasedání | 23. 10. 2024 |
| Plenární zasedání č. | 591 |
| Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování) | 172/6/0 |



## 1. Závěry a doporučení

1.1 Výrazný posun vpřed v tomto ohledu nastal přijetím směrnice Rady 2011/70/EURATOM [1] o odpovědném a bezpečném nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem (dále jen „směrnice o radioaktivním odpadu“), poněvadž v ní byly stanoveny minimální standardy pro plánování v oblasti radioaktivního odpadu a nakládání s tímto odpadem v členských státech EU. EHSV oceňuje skutečnost, že všechny členské státy v tomto ohledu zavedly své vnitrostátní programy. Poukazuje však na to, že je tato směrnice v členských státech uplatňována nejednotným způsobem, v důsledku čehož nejsou k dispozici porovnatelné údaje, a že v některých členských státech je ve věci nakládání s radioaktivním odpadem jen v malé míře zapojována občanská společnost.

1.2 Vzhledem k tomu, že v nadcházejících deseti letech i v pozdějším období poroste množství ročně produkovaného radioaktivního odpadu, by měly členské státy ve všech oblastech nakládání s radioaktivním odpadem podpořit inkluzivní spolupráci s občanskou společností a otevřenost a transparentnost ve vztahu k ní, a to v jak místech, kde již daná zařízení existují, tak i tam, kde mají být případně vybudována. Je třeba využít dostupných finančních prostředků s cílem posílit kapacitu určitých částí občanské společnosti, zejména místních komunit žijících v blízkosti jaderných zařízení, aby se nezávisle zapojily do projektů a studií, jejichž účelem je posoudit postupy k zajištění účasti a transparentnosti v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem.

1.3 EHSV vyzývá členské státy, aby se postaraly o to, že bude v oblastech, které leží v okolí zařízení pro nakládání s radioaktivním odpadem, monitorován stav životního prostředí, veřejného zdraví a sociálního a hospodářského rozvoje a že se o něm bude systematicky informovat.

[1] Směrnice Rady 2011/70/Euratom ze dne 19. července 2011 , kterou se stanoví rámec Společenství pro odpovědné a bezpečné nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem (Úř. věst. L 199, 2.8.2011, s. 48).

1.4 EHSV upozorňuje na přetrvávající obavy v souvislosti s tím, že ve většině zemí nebyl jasně vytyčen postup pro trvalé ukládání vyhořelého paliva a/nebo vysokoaktivního odpadu, a také v souvislosti s harmonogramem zprovoznění úložišť, k němuž má ve většině zemí dojít teprve v 50. až 70. letech tohoto století, a v některých dokonce ještě později. Pokud se bude po více než sto let pokračovat v dočasném ukládání vysokoaktivního odpadu, pak by to mohlo přinést větší rizika i náklady a vznikne tím rovněž zátěž pro příští generace. EHSV důrazně vybízí členské státy, aby identifikovaly a zavedly řešení v oblasti trvalého ukládání radioaktivního odpadu nebo vyvinuly společná řešení a aby se při tom vždy snažily uvážit možnost recyklace s cílem co nejvíce snížit množství odpadu určeného k trvalému uložení a využívaly v tomto ohledu strategie oběhového hospodářství. Musíme se zachovat odpovědně a nepřenechávat toto břímě budoucím generacím. Za tímto účelem je třeba vést rozsáhlý dialog a zohlednit v rámci projektu v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem nejrůznější postoje.

1.5 V zájmu snížení množství vyprodukovaného radioaktivního odpadu je třeba zahájit rozsáhlou veřejnou diskusi o výhodách, nevýhodách a dostupnosti odpovídajících technologií technického zpracování tohoto odpadu, jako je například přepracování nebo transmutace, aby si mohla občanská společnost udělat celkovou představu a znala všechny argumenty hovořící pro a proti. V této souvislosti je rovněž nutné vést dialog o nových zařízeních produkujících radioaktivní odpad.

1.6 Členské státy by měly zajistit, aby byl při výpočtu nákladů na vyřazování jaderných zařízení z provozu a na nakládání s radioaktivním odpadem a vyhořelým palivem zohledňován průběžný nárůst těchto nákladů a aby finanční prostředky postačovaly k pokrytí skutečných nákladů. EHSV členským státům doporučuje, aby v rámci sledování pokroku při provádění směrnice a podávání souvisejících zpráv v rozsáhlejší míře používaly klíčové ukazatele výkonnosti.

1.7 EHSV vyzývá členské státy, aby dostály všem svým povinnostem, a nepřenechaly tak břímě zpracování jaderného odpadu – bez ohledu na jeho charakter, poločas rozpadu a míru nebezpečnosti – budoucím generacím. Pro některé členské státy EU, především pak pro země s menším či středně velkým inventářem radioaktivního odpadu, by mohlo přicházet v úvahu vyvinutí společných řešení, která by mimo jiné mohla zahrnovat nadnárodní úložiště radioaktivního odpadu. EHSV členské státy EU žádá, aby prozkoumaly, jak by se tato společná řešení v oblasti dočasného uskladnění a trvalého uložení radioaktivního odpadu dala realizovat.

1.8 EHSV má za to, že je nesmírně důležité zaujmout integrovaný a interdisciplinární přístup v rámci výzkumu a vývoje v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem. Aby bylo možné získat lepší představu o očekáváních, potřebách a obavách veřejnosti ohledně nakládání s radioaktivním odpadem a konkrétně na ně reagovat, je třeba zajistit součinnost společného evropského programu v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem (EURAD) a technologické platformy pro vývoj hlubinného ukládání radioaktivních odpadů (IGD-TP) s platformou SHARE (společenské a humanitní vědy v oblasti výzkumu ionizujícího záření) a se zástupci občanské společnosti. Zároveň je třeba usilovat při tom o inkluzivnost. Mimoto je třeba přidělovat finanční prostředky takovým způsobem, aby bylo možné do tohoto programu náležitě zapojit zainteresované místní a celostátní organizace občanské společnosti.

1.9 EHSV zdůrazňuje, že je nezbytné i nadále podporovat vzdělávání a odbornou přípravu specializovaných a vědeckých pracovníků zabývajících se otázkami nakládání s radioaktivním odpadem. Kromě toho je třeba vyvinout inovativní nástroje, například roboty řízené softwarem, a využívat je k provádění různých úkonů v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem, díky čemuž bude možné lépe ochránit zdraví a bezpečnost pracovníků.

## 2. **Základní informace**

2.1 Všechny členské státy EU produkují radioaktivní odpad, který vzniká buď při výrobě elektrické energie v jaderných elektrárnách a vyřazování jaderných zařízení z provozu, nebo při využívání radioaktivních materiálů v jiných odvětvích, než je energetika, například v lékařství, výzkumu, průmyslu a zemědělství. Část tohoto odpadu musí být z bezpečnostních důvodů na tisíce let uložena tak, aby se nedostal do kontaktu s lidmi a životním prostředím.

2.2 Členské státy EU používají různé systémy klasifikace radioaktivního odpadu. Aby však bylo možné sestavit souhrnný celounijní inventář a porovnávat inventáře jednotlivých členských států, byl zvolen systém klasifikace stanovený ve všeobecném bezpečnostním standardu Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) GSG-1 ([2]). Obecně vzato se radioaktivní odpad dělí dle úrovně radioaktivity do těchto kategorií:

— vysokoaktivní odpad – může se jednat o vyhořelé palivo z reaktorů nebo odpad vzniklý přepracováním tohoto paliva. Tento odpad musí být ukládán ve stabilních geologických útvarech nacházejících se ve velké hloubce, a to minimálně několik set metrů pod zemským povrchem;

([2]) *Classification of Radioactive Waste* (Klasifikace radioaktivního odpadu), Bezpečnostní standardy MAAE č. GSG-1, 2009, Vídeň.

— středněaktivní odpad, který musí být ukládán v hloubce od několika desítek do několika stovek metrů;

— nízkoaktivní odpad, který má poměrně nízkou úroveň radioaktivity a může být ukládán ve speciálně konstruovaných přípovrchových zařízeních. Tato kategorie představuje co do objemu 90 % veškerého radioaktivního odpadu na světě, z hlediska úrovně radioaktivity je to však pouze 1 %.

Nízkoaktivní a velmi nízkoaktivní odpad zaujímá 90,7 % celkového objemu, středněaktivní odpad 9,1 % a vysokoaktivní odpad 0,2 %. Na středněaktivní a vysokoaktivní odpad však připadá 90 % celkové radioaktivity ([3]). V EU byl učiněn pokrok, co se týče bezpečného ukládání nízkoaktivního odpadu. Ve většině členských států EU však chybí dlouhodobá řešení v oblasti nakládání se středněaktivním a vysokoaktivním odpadem a vyhořelým palivem. Členské státy se rovněž uchylují k dočasnému uskladnění radioaktivního odpadu, než se v tomto směru podaří vyvinout inovativní technologie.

2.3 Odhaduje se, že na konci roku 2019 činil celkový inventář radioaktivního odpadu v EU 2 334 000 $m^3$. Zhruba 66 % tohoto odpadu se již nacházelo v trvalých úložištích a zbývajících 34 % bylo teprve dočasně uskladněno, než s ním bude dále naloženo v budoucnu. Vyhořelé palivo se dočasně uskladní a následně se buď trvale uloží, nebo přepracuje, v závislosti na tom, jakou strategii nakládání s radioaktivním odpadem daný členský stát uplatňuje. Současné odhady ohledně budoucího vývoje inventáře radioaktivního odpadu sahají pouze do roku 2030 a nejsou komplexní, protože chybí některé údaje a v odhadech nebyly zohledněny plány členských států týkající se výstavby nových zařízení nebo prodloužení životnosti zařízení stávajících.

2.4 Vzhledem k tomu, že se různé evropské země chystají uzavřít či vyřadit z provozu jaderná zařízení nebo zprovoznit nová, se bude v nadcházejících desetiletích výrazně zvyšovat množství ročně produkovaného radioaktivního odpadu. Ačkoli je tedy z údajů oznámených Komisi a poskytnutých Komisí zcela zjevné, že bude v příštím desetiletí i později vznikat více radioaktivního odpadu, nejsou tyto prognózy zatím dostatečně kvalitní na to, aby bylo možné uceleně a transparentně identifikovat potřeby a navrhnout příslušné plány.

2.5 Řada členských států je nucena po delší dobu dočasně uskladňovat vyhořelé palivo, jelikož momentálně nemají k dispozici úložiště nebo mohou jen v omezené míře provádět přepracování tohoto paliva, které by jim umožnilo recyklovat štěpné materiály a zredukovat množství vysokoaktivního odpadu. Tato situace se pak řeší výstavbou prozatímních skladovacích zařízení vně budov reaktorů, a to v areálu dané elektrárny nebo mimo něj. V zájmu snížení množství radioaktivního odpadu je třeba zahájit rozsáhlou veřejnou diskusi o výhodách, nevýhodách a dostupnosti technologií technického zpracování tohoto odpadu, jako je například přepracování nebo transmutace, aby si mohla občanská společnost udělat celkovou představu a znala všechny argumenty hovořící pro a proti. V této souvislosti je rovněž nutné vést dialog o nových zařízeních produkujících radioaktivní odpad.

2.6 Směrnice o radioaktivním odpadu má za cíl zajistit odpovědné a bezpečné nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem a tímto způsobem „zabránit nepřiměřenému zatížení budoucích generací“. Členské státy jsou za tímto účelem povinny stanovit vnitrostátní legislativní, regulační a organizační rámec. V této souvislosti musí rovněž zavést vnitrostátní program pro nakládání s těmito materiály a zaručit ochranu zdraví a bezpečnosti osob a ochranu životního prostředí. V rámci mezinárodních závazků přijatých pod záštitou MAAE byly stanoveny požadavky na zajištění toho, aby se v zájmu budoucích generací s veškerým radioaktivním odpadem nakládalo bezpečně.

2.7 Dle čl. 10 odst. 2 směrnice o radioaktivním odpadu musí členské státy zajistit, aby veřejnost měla v souladu s vnitrostátními právními předpisy a mezinárodními závazky potřebnou příležitost účinně se účastnit procesu rozhodování týkajícího se nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem. Některé členské státy však toto ustanovení neuplatňují jednotným způsobem.

2.8 Jednotlivé země se v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem nacházejí v různých stádiích. Většina členských států EU disponuje přípovrchovými a středně hluboko umístěnými úložišti, v nichž lze bezpečně ukládat velmi nízkoaktivní, nízkoaktivní a středněaktivní odpad. Pouze Finsko, Francie a Švédsko si již vybraly lokality, v nichž bude probíhat hlubinné geologické ukládání vyhořelého paliva a vysokoaktivního odpadu. První hlubinné geologické úložiště by mělo začít fungovat v roce 2025 ve Finsku a následně by měla být zprovozněna úložiště tohoto typu ve Francii a ve Švédsku (v roce 2035) a poté v Německu a v Belgii (v roce 2050). Jiné členské státy oznámily, že budou pro zřízení těchto úložišť potřebovat ještě mnohem více času. Například Španělsko bude moci zřídit hlubinné úložiště v roce 2060, Česká republika a Slovensko v roce 2065 a Nizozemsko dokonce až v roce 2130 ([4]).

([3]) *Status and Trends in Spent Fuel and Radioactive Waste Management* (Aktuální situace a směry vývoje v oblasti nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem), MAAE, dokument č. NW-T-1.14 z řady týkající se jaderné energie, 2022.

([4]) COM(2024) 197 final.

2.9 Ve většině zemí se výrazně opozdilo vyvíjení dlouhodobých řešení v oblasti nakládání se středněaktivním a vysokoaktivním odpadem, a to převážně z důvodu nečinnosti na politické úrovni a nesouhlasu veřejnosti. Občanská společnost má v důsledku těchto průtahů obavy ohledně bezpečnosti a kapacity skladování stávajícího i budoucího radioaktivního odpadu.

2.10 Členské státy mají ve svých vnitrostátních zprávách posuzovat, jakým způsobem je směrnice o radioaktivním odpadu prováděna. Komise ve své poslední zprávě o pokroku v provádění směrnice ([5]) dospěla k závěru, že v daném období bylo s radioaktivním odpadem a vyhořelým palivem v EU nakládáno bezpečně. Dále pak se ve zprávě o pokroku uvádí, že vnitrostátní programy, které byly zavedeny v celé EU, byly obecně vzato stanoveny transparentně a za účasti veřejnosti. Zároveň se v ní však konstatuje, že „několik členských států stále blíže nedefinovalo vnitrostátní politiky pro dlouhodobé nakládání s veškerým svým radioaktivním odpadem, zejména se středněaktivním odpadem a vysokoaktivním odpadem. Cíle stanovené v některých vnitrostátních programech navíc nejsou dostatečně ambiciózní a předpokládají dlouhá období realizace, což může zatížit budoucí generace.“ Hlavními problémy, které je třeba řešit, jsou kontrola programů a jejich financování. Podle Komise by členské státy měly urychlit přezkum a aktualizaci vnitrostátních programů a zohlednit při tom výsledky vlastních posouzení a mezinárodních vzájemných hodnocení.

2.11 EU a jejích 27 členských států jsou smluvními stranami Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. Tato mezinárodní dohoda o demokracii v oblasti životního prostředí zaručuje veřejnosti v těchto otázkách tři základní práva. Na úrovni EU byla do směrnice 2003/04/ES ([6]) o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a směrnice 2003/35/ES ([7]) o účasti veřejnosti zahrnuta ustanovení týkající se přístupu k právní ochraně. Ustanovení Aarhuské úmluvy a směrnic EU se v plném rozsahu vztahují i na jaderné činnosti, včetně nakládání s radioaktivním odpadem. Byla zaznamenána tendence zapojovat veřejnost v souvislosti s lokalizací úložišť.

2.12 Členské státy používají různé systémy klasifikace radioaktivního odpadu, přičemž vycházejí ze svých specifických podmínek. Neřídí se tedy přesně doporučením Komise, postupují nicméně v souladu se směrnicí Rady 2011/70/Euratom, kterou se stanoví rámec Společenství pro odpovědné a bezpečné nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem. Tyto rozdíly mohou způsobit problémy v poskytování informací, co se týče odlišností v tom, jak jednotlivé členské státy nakládají s podobným odpadem nebo jej trvale ukládají, nebo také z hlediska přeshraniční spolupráce mezi členskými státy ([8]).

## 3. **Obecné připomínky**

3.1 EHSV upozorňuje, že jaderná věda a technologie má pro společnost rozličný přínos, a to v řadě důležitých odvětví (například v lékařství, výzkumu, zemědělství a průmyslu). Hraje tudíž určující roli, co se týče strategické autonomie EU, jejího vedoucího postavení v průmyslu, výzkumu, vzdělávání a tvorby pracovních míst. Radioaktivní odpad a vyhořelé palivo sice tvoří jen malé procento celkového množství nebezpečného odpadu, přesto je však nutné zaujmout k nakládání s radioaktivním odpadem integrovaný přístup s cílem ochránit lidské zdraví a životní prostředí.

3.2 Je naprosto nezbytné, aby byla při demontáži jaderných elektráren zaručena maximální míra jaderné bezpečnosti a radiační ochrany v souladu s výše uvedenými směrnicemi EU. EHSV zdůrazňuje, že je nutné dodržovat právní rámec, v němž byly stanoveny ty nejvyšší bezpečnostní standardy ve vztahu k pracovníkům podílejícím se na nakládání s radioaktivním odpadem. Bezpečnost pracovníků, lidí a životního prostředí má prvořadý význam. V mnoha zemích je dozorný orgán zásadním zdrojem informací a odborných znalostí, co se týče bezpečnosti projektu v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem, který vyvinula provádějící organizace. EHSV podporuje činnost Skupiny evropských dozorných orgánů pro jadernou bezpečnost, jejímž cílem je zlepšit mechanismy pro zajištění transparentnosti ohledně jaderné bezpečnosti v členských státech.

([5]) COM(2024) 197 final.

([6]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS (Úř. věst. L 41, 14.2.2003, s. 26).

([7]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/35/ES ze dne 26. května 2003 o účasti veřejnosti na vypracovávání některých plánů a programů týkajících se životního prostředí a o změně směrnic Rady 85/337/EHS a 96/61/ES, pokud jde o účast veřejnosti a přístup k právní ochraně (Úř. věst. L 156, 25.6.2003, s. 17).

([8]) *Study on radioactive waste classification schemes in the European Union* (Studie týkající se systémů klasifikace radioaktivního odpadu v Evropské unii), závěrečná zpráva, ENER/2021/NUCL/SI2.853676, IDOM Consulting a BGE Technology, 2022.

3.3 EHSV upozorňuje na přetrvávající obavy v souvislosti s tím, že ve většině zemí nebyl jasně vytyčen postup pro trvalé ukládání vyhořelého paliva a/nebo vysokoaktivního odpadu, a také v souvislosti s harmonogramem zprovoznění úložišť, k němuž má ve většině zemí dojít teprve v 50. až 70. letech tohoto století, a v některých dokonce ještě později. Pokud se bude po více než sto let pokračovat v dočasném ukládání vysokoaktivního odpadu, pak to přinese větší rizika i náklady a vznikne tím zátěž pro příští generace. EHSV důrazně vybízí členské státy, aby identifikovaly a zavedly řešení v oblasti trvalého ukládání radioaktivního odpadu nebo vyvinuly společná řešení a aby se při tom vždy snažily uvážit možnost recyklace. Musíme se zachovat odpovědně a nepřenechávat toto břímě budoucím generacím. Za tímto účelem je třeba vést rozsáhlý dialog a zohlednit v rámci projektu v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem nejrůznější postoje.

3.4 Vzhledem k předpokládanému nárůstu objemu radioaktivního odpadu EHSV doporučuje, aby členské státy investovaly do výzkumu a vývoje s cílem zajistit co nejrozsáhlejší recyklaci těchto materiálů. Podle MAAE lze recyklovat až 96 % vyhořelého paliva, což by umožnilo omezit potřebu přírodního uranu k zajištění provozu jaderných zařízení ([9]).

3.5 Je nesmírně důležité, aby všichni aktéři o nakládání s radioaktivním odpadem transparentně a obousměrně komunikovali, a bylo tak možné nastolit důvěru a pomoci zajistit, že se budou přijímaná rozhodnutí více zakládat na podložených informacích. EHSV žádá, aby byly vytvořeny nezbytné podmínky, díky nimž bude moci ve všech členských státech probíhat lepší a účinný dialog mezi zástupci občanské společnosti a tradičními veřejnými a soukromými zainteresovanými stranami v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem. Vyzývá rovněž k větší transparentnosti u všech zúčastněných aktérů, což znamená, že je třeba informovat o zdroji financování subjektů, které se podílejí na konzultacích a na struktuře řízení. Organizace občanské společnosti, jež budou v souvislosti s nakládáním s radioaktivním odpadem zapojeny, by neměly být přímo financovány subjektem, který daný odpad vyprodukoval a má s ním odpovídajícím způsobem naložit, nýbrž nezávislým svěřenským fondem či jiným subjektem, aby tak byla zaručena objektivnost.

3.6 Proces přijímání rozhodnutí ve věci nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem musí být participativní a musí v něm být zohledňovány názory, které po získání potřebných informací a po důkladném prodiskutování této otázky vyjádří občanská společnost. Je mimořádně důležité navázat již v rané fázi tohoto rozhodovacího procesu transparentní dialog s místními komunitami, organizacemi občanské společnosti a sdělovacími prostředky, aby bylo možné posílit důvěru v instituce, které mají nakládání s radioaktivním odpadem na starosti, a také v samotný rozhodovací proces. Tento transparentní dialog by umožnil rozptýlit pochybnosti a obavy a upozornit na to, jaký má výstavba úložišť radioaktivního odpadu vliv ze sociálního a hospodářského hlediska a z hlediska zaměstnanosti.

3.7 V souladu se zásadou „znečišťovatel platí“ jsou subjekty produkující vyhořelé palivo a radioaktivní odpad ze zákona povinny uhradit naložení s tímto odpadem. Skutečnost, že je k dispozici jen velmi málo informací o dostupných finančních prostředcích vyčleněných na provádění vnitrostátních programů, však podněcuje obavy, co se týče včasné realizace činností v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem a vyhořelým palivem. Je nutné zajistit, aby byly již v rané fázi vývoje a nasazování nových technologií – například pokročilých modulárních reaktorů a malých modulárních reaktorů – známy aspekty nakládání s odpadem a finanční aspekty, co se týče provozu těchto zařízení po dobu životnosti a jejich vyřazení z provozu.

3.8 Ve většině členských států EU jsou nyní v zájmu zajištění participace v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem mj. zapojovány místní informační komise, místní bezpečnostní výbory, sdružení místních orgánů a komunitní partnerství, jež mají za úkol shromáždit informace o daném projektu, uspořádat širší diskuse s občany a sledovat a kontrolovat různé aspekty daného zařízení, například přepravu a dočasné skladování. EHSV doporučuje, aby členské státy podávaly zprávy o tom, jak v praxi probíhá zapojení veřejnosti do rozhodovacího procesu v oblasti nakládání s odpadem a jakým způsobem je zajišťována transparentnost.

3.9 V nadcházejících letech bude v Evropě zapotřebí většího počtu kvalifikovaných pracovníků, aby bylo možné zaručit bezpečné a účinné nakládání s radioaktivním odpadem a jeho trvalé ukládání. Pro mnohé země je stále obtížné rozvíjet a udržovat si odborné znalosti a dovednosti v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem a zajistit pracovníkům v tomto oboru vzdělávání a odbornou přípravu. Je naprosto nezbytné i nadále podporovat vzdělávání a odbornou přípravu specializovaných a vědeckých pracovníků zabývajících se otázkami nakládání s radioaktivním odpadem a zdůrazňovat, že je třeba vnímat otázku nakládání s radioaktivním odpadem jako společenský a technologický problém a navrhnout sociálně-technické přístupy k radioaktivnímu odpadu. Kromě toho je třeba vyvinout inovativní nástroje, například roboty řízené softwarem, a využívat je k provádění různých úkonů v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem, díky čemuž bude možné lépe ochránit zdraví a bezpečnost pracovníků.

([9]) *Management of Spent Fuel from Nuclear Power Reactors – Learning from the Past, Enabling the Future* (Nakládání s vyhořelým palivem z jaderných reaktorů – využití předchozích zkušeností v rámci budoucího vývoje), Zpravodaj MAAE, 2019, Vídeň.

3.10 V souladu s povinnostmi, které byly stanoveny v čl. 3 odst. 2, 3 a 4 Aarhuské úmluvy, EHSV navrhuje, aby byly vyčleněny finanční prostředky s cílem zajistit rozsáhlejší zapojení občanské společnosti do otázek nakládání s radioaktivním odpadem, včetně budoucích činností v oblasti výzkumu a odborné přípravy. Zohlednění postojů veřejnosti může nejenom podpořit inovace v rámci bezpečného nakládání s radioaktivním odpadem, řízení znalostí, monitorování a koncipování a zavádění jaderných technologií – což jsou nedílné součásti vědeckého a konstrukčního postupu –, ale také zajistit spravedlivý a sociálně vyvážený přechod ke klimatické neutralitě.

3.11 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby systematicky sledovala, nakolik v členských státech v praxi skutečně probíhá dialog a interakce mezi celostátní, regionální a místní úrovní správy a organizacemi občanské společnosti, včetně místních komunit. Na základě tohoto monitorování by pak bylo popřípadě možné provést vyhodnocení s cílem upřesnit, jakým způsobem se veřejnost podílí na jednotlivých krocích politického rozhodovacího procesu, a podpořit lepší koordinaci mezi celostátní, regionální a místní úrovní, zejména v souvislosti s výběrem lokalit, který má samozřejmě z místního pohledu zásadní význam.

3.12 Pro některé členské státy EU, především pak pro země s menším či středně velkým inventářem radioaktivního odpadu, by mohlo přicházet v úvahu vyvinutí společných řešení, jako jsou například nadnárodní úložiště radioaktivního odpadu. Jejich uskutečnitelnost se však odvíjí od mnoha různých aspektů, včetně aspektů souvisejících s občanskou společností.

## 4. **Konkrétní připomínky**

4.1 EHSV podporuje koordinované výzkumné úsilí v technické a vědecké oblasti, jako je například program EURAD a činnost platformy IGD-TP, jež má za cíl podpořit rychlé zřízení bezpečných hlubinných geologických úložišť v Evropě a vzájemné porozumění mezi členskými státy. Z toho, že do tohoto výzkumného úsilí není náležitě zapojována občanská společnost, je patrné, že prováděcí agentury, dozorné orgány a technologičtí a vědečtí pracovníci při řešení otázek nakládání s radioaktivním odpadem zpravidla neberou v potaz dotčené subjekty z řad společnosti, například občany v případných místech výstavby daných zařízení, kteří mají příslušné znalosti a chtějí se zúčastnit odborné diskuse. Aktivní zapojení subjektů z místních komunit, kterých se zřízení trvalých či dočasných úložišť dotýká, prostřednictvím participativních postupů a struktur má zcela zásadní význam pro dosažení toho, aby za tento proces pociťovaly spoluodpovědnost.

4.2 EHSV žádá, aby byly v rámci sledování pokroku při provádění směrnice o radioaktivním odpadu, zejména v příštím cyklu podávání zpráv, používány odpovídající klíčové ukazatele výkonnosti. Tyto ukazatele mají nejen stěžejní význam v rámci zpráv, které jsou každé tři roky předkládány Evropské komisi, ale jsou rovněž užitečným mechanismem k zajištění transparentnosti ve vztahu k veřejnosti.

V Bruselu dne 23. října 2024.

*předseda*
*Evropského hospodářského a sociálního výboru*
Oliver RÖPKE